

TOTEM

Tidsskrift ved Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet
Nummer 29, efterår 2012
© Tidsskriftet og forfatterne, 2012

Moderne Kristendom

Tro i Danmark

Af stud. mag ved Religionsvidenskab

Anna Carøe Frederiksen

Indhold

Indledning	2
Baggrund.....	2
Hvad betyder det for kirken	3
Phil Zuckerman	3
Velfærd og kristendom som meningssystemer.	4
Perspektivering.....	7
Konklusion.....	8
Litteraturliste.....	8

Indledning

Igennem denne synopsis, og det følgende oplæg, vil jeg se på danskernes tro i dag. Jeg vil se på danskernes forhold til folkekirken som meningssystem. Jeg vil applicere danskerne, både troende og ikke troende, på Grace Davies begreber ”belonging without believing” for derefter at diskutere, hvorvidt der er tale om kirken i et nyt meningssystem. Dette vil jeg gøre ud fra Phil Zuckermans tese omhandlende, at Danmark er et samfund uden gud, men at danskerne alligevel betegner sig som kristne. Jeg vil yderligere bruge LaCours teser om religiøs coping til at diskutere dette. Jeg vil starte med en kontekstualisering af det danske samfund og kirkens udvikling ind i den postmoderne tid.

Baggrund.

Dette afsnit omhandler de udfordringer folkekirken og kristendommen generelt er blevet stillet overfor i takt med udviklingen særligt de seneste 30-40 år.

Samfundets forandring.

- Samfundet er løbende foranderligt, derfor vil institutioner i samfundet gennemgå forskellige tilpasningsprocesser for at være aktuelle i det ’nye’ samfund.

- Særlig kulturinstitutioner mærker forandringerne. (Woodhead 2004, 333-335)
- Religion og religiøs aktivitet udfoldes indenfor de historisk skabte former ligesom enhver anden kulturel virksomhed. (Iversen 2005, 103)
- Der er en sammenhæng mellem religionens og samfundets udvikling (ibid. 104)
- Tidlige forandringer
  - Urbanisering.
    - Fra land til by. Efterlader kirker halvtomme. (Woodhead 2004, 340)
- Nutidige forandringer. Sekularisering (ibid 339-46)
  - Globalisering.
    - Global kristendom
    - Pluralisme
  - Subjektivering. ”The subjective turn” (ibid 335)
    - Mennesket er i centrum
    - Kirkens rolle mindre betydningsfuld i samfundet, da mennesket fokuserer mere på sig selv.
    - Deltagelse i religiøs praksis kan være udtryk for subjektiv investering (Iversen 2005, 109)

Hvad betyder det for kirken

- Kirken mister kulturel magt. Uddanner ikke længere folk.
- Kirken mister social magt, hvilket medfører medlemsfald (særligt i 1960-1975). Samfundet overtager kirkens rolle. (Woodhead 2004, 342, 361)
- Mens folk bliver mindre religiøse bliver andre mere religiøse. Samtidig tilstedeværelse i samfundet. (ibid 350-52)

Der er ikke længere brug for samme kirke som førhen. Individet og individets fokus på sig selv tvinger kirken ind i en ny definition. Kirken er ikke længere rammen om samfundet og det meningssystem individet ser sig i. Kirken er en del af et større meningssystem ”individets eget meningssystem” eller ”velfærdens meningssystem.” Dette vil jeg komme ind på nedenfor gennem en redegørelse af Phil Zuckermans tekstuddrag fra bogen ”Samfund uden Gud”

Phil Zuckerman

- Ph.d. i religionssociologi, Pitzer Collage, Californien USA

- Hans undersøgelse af Danmark (og Sverige) bygger på ca. 150 interviews af "tilfældigt" udvalgte folk, med forskellig social baggrund, uddannelse, økonomi og geografisk placering. (Zuckerman 2008, 15)

Zuckermans undersøgelse

Igennem empiriske studier af danskere og svenskere har Phil Zuckerman set på religion i Skandinavien. Hans pointe er i grove træk, at danskerne ikke tror på Gud (den Gud der i Amerika forstås som Gud). Han siger, at danskerne betegner sig selv som kristne, men stiller spørgsmålstejn ved, hvordan man kan være kristen uden at tro på synd, frelse, helvede samt genopstandelse. Igennem hans bog undersøger han blandt andet forholdet til døden og dermed også (den manglende) tro på himmel og helvede. Han ser på folkekirkens ritualer, og hvordan de bruges som kulturbærende traditioner. Nedenfor vil jeg redegøre for nogle af hans pointer.

Religion som privatsag.

- Religion er i Danmark privat (Zuckerman 2008, 26, 118-19)
- Sverige og Danmark er de mindst religiøse lande i verden. Troen er marginaliseret, afdæmpet og minimal. Religion spiller en mindre rolle (ibid. 19)

Danskernes Gud. Den religiøse humanisme.

- Danskerne siger, at de ikke tror på Gud, men alligevel betegner de sig som kristne. Men kan man være kristen uden at tro på synd, frelse, genopstandelse og gud?
  - o At være kristen for danskerne er at være god mod andre, drage omsorg for andre, samt at være et godt og moralsk menneske.
- Et betydeligt flertal tror ikke på Gud. (ibid. 23)
- Mindretallets gud er "generelt set vag, utydelig, [en] fjern forestilling, som de selv har tolket sig frem til" (ibid. 19)
  - o Betydningen af denne Gud er minimal " det er kun et mindretal af skandinaverne [der] tilskriver Gud større vigtighed i deres liv" (ibid. 19)

Velfærd og kristendom som meningssystemer.

- Religiøse menigheder i USA fungerer som kulturcentre, rådgivningscentre og daginstitutioner.

- Har velfærden overtaget den rolle i Danmark? (ibid. 31)
  - Kirken skal ikke længere sørge for samfundsinstitutioner så som skoler og daginstitutioner (som i Amerika).
- Kristne elementer præger dansk kultur.
  - At blive gift i kirken er tradition, romantisk og kultur. Kun 5% nævner Gud i samtalen med en præst.
  - Dåben er et kulturelt skuespil
    - Ritualet er en god oplevelse
  - Verdslige traditioner i religiøs forklædning (ibid. 20,21)

Belonging without believing, kulturkristendom

- Grace Davie ”believing without belonging” hos englænderne. Der er religiøse forestillinger blandt folket, men ikke aktiv deltagelse i kirken. (note)
- I Danmark viser Phil Zuckermans undersøgelse, at der hos danskerne er ”belonging without believing” Dette istemmer Ole Riis; folk er ”medlem uden at tro” (Zuckerman 2008,169)

Dette medlemskab af kirken uden at være troende betegner Phil Zuckerman blandt mange, som kulturel religion eller kulturkristendom. Langt størstedelen af den danske folkekirkes medlemmer er kulturkristne.

- Iversen derimod tager skridtet væk fra kristendom, og mener ikke, at man kan tale om kulturkristendom, men derimod en form for kultur i en kristen historisk kontekst. Eksempler herpå er
  - Næstekærlighedsbegrebet kan også findes i historiske (ikke kristne) og filosofiske kontekster og er derfor ikke udelukkende specifikt kristent. (Iversen 2005, 114)
  - Der kommer ingen om søndagen, men alle kommer til dåb, bryllup og begravelse. Påvirkningen fra kirkekristendommen er stadig markant i Danmark (ibid. 113)
- Zuckerman mener, at det at være kristen er knyttet til en fælles arv, og at danskerne opretholder en klar fornemmelse af at høre til i en historisk og religiøs tradition

- Kulturform der oftest ikke opfattes religiøst, men har rødder i kirkekristendommen. (Zuckerman 2008, 170-172)
- Danskerne er kulturkristne, men kun i en sådan grad, at hvis man kradsler i overfladen, er der ingen kristendom nedenunder. Eller danskerne er ikke bevidste om den. De er ikke ligeglade, men har en ”veltilpas indholdsløshed” (ibid. 119-21).
- Zuckermans definition af kulturkristendom er derfor *”kulturreligion er det fænomen, at folk identificerer sig med historisk religiøse traditioner og tager del i angiveligt religiøse handlinger, men uden egentlig at tro oprigtigt på den overnaturlige del af det”* (ibid. 174)

-

Er der tale om kirken i et nyt meningssystem

Ovenstående har vi set, at de kristne førhen var kristne i betydningen af, at de deltog aktivt i de religiøse ritualer (højmassen) og troede på en skabende og dømmende Gud. I dag tror danskerne ikke på en dømmende gud, alligevel bekender mange sig som kristne.

Religion som privat sag. Den subjektive tro

- Zuckerman
  - Troen er marginaliseret
  - Folk tror ikke på gud og snakker ikke herom, fordi det ikke *betyder noget*
  - Man deltager i noget religiøst uden at tro på de religiøse elementer (ibid. 174)
- La Cour
  - Guds billedet er ukonkret
  - Forskellen mellem godt og ondt er relativ og ikke absolut. Derfor er danskerne, som nation, dårligt udstyret med begreber og forestillinger, der kan gøre det lettere at håndtere kriser. (la Cour 2005, 75-78)
  - Den enkelte dansker har et personligt og frit forhold til gud. (ibid. 69)
  - Danskerne er private med deres tro, idet de ikke bliver konfronteret med den (ibid. 71)
- Zuckerman

- Troen aktiveres ikke i kriser. Der er ikke tegn på, at folk bliver mere religiøse i kontakt med døden. (Zuckerman 2008, 31)
- La Cour
  - Hos den typiske dansker aktiveres gudstroen nogle gange kun i forbindelse med krisesituationer
    - Dette er religiøs coping
  - Men religiøs coping fungerer ikke i Danmark, da den erklærede religiøsitet i Danmark er for lille. (la Cour 2005, 67)

Kan religiøs coping fungere uden religion?

- Kan man tale om et positivt livssyn, troen på egne og andres kræfter
  - Tror danskerne på velfærden og bruger det som coping
- Principperne i religiøs coping kan bruges i Danmark
- Danskerne finder andre meningsfulde tolkninger end religionen, da religionen er fragmenteret og ikke integreret (ibid. 67,72)

Velfærd som meningssystem

- Som set ovenfor mener la Cour, at danskerne religiøsitet er for lav til en egentlig religiøs coping. Til gengæld argumenterer han for, at danskerne i stedet finder andre meningsfulde tolkninger uden for religionen. (ibid. 72)
- Zuckerman sætter USA op mod Danmark som det næsten fuldstændige religiøse paradoks.
  - I USA er de religiøse lokalmenheder ensbetydende med det lokale meningssystem. Kirken er i høj grad med til at skabe bærende samfundsinstitutioner.
  - I Danmark opstiller staten rammen og skaber med velfærden muligheden for, at et overskyggende meningssystem (kirken) ikke længere er aktuelt. I stedet er folk medlemmer af mange meningssystemer. (Furseth 2007, 101)

Perspektivering

Thorkild Grosbøll, præst

- Tvivler på guds eksistens og Gud som mirakelmager. Han mener, at Gud er noget der hører fortiden til idet det moderne menneske, gennem videnskaben, ikke længere kan tro på Gud som skaber gud, hvilket er det grundlæggende for den kristne tro på gud.
- Gud er foranderlig. Han ser mennesket som konstanten og Gud som en variabel, der kan tilpasses ind i det moderne menneske
- Grosbølls tænkning er en afmontering af de gamle normer, og har individet i fokus. Man vælger sin egen vej. (Grosbøll 2003, 41-44)

Konklusion

Zuckerman konstaterer ligesom Woodhead, at religion i høj grad er individualiseret. Danskerne lever i et sekulært samfund, hvor kirkens rolle som social- og personlig magtindehaver ikke længere er gældende. Det engang eksisterende kirkelige meningssystem er erstattet af nye meningssystemer, der gør sig gældende for det moderne menneske. Zuckerman konkluderer, at den moderne dansker ikke længere er kristen i den forståelse, at den kristne tror på en skaber gud, men som kulturkristen. Yderligere mener han, at danskerne tilnærmelsesvis ikke er kristne, men at de blot efterlever nogle traditioner skabt i en kristen historisk kontekst. Kristendommens ritualer er i højere grad blevet traditioner end egentlige kirkelige handlinger. Alligevel mener han, at der er noget der binder danskerne til kristendommen. Det at være kristen er at drage omsorg for og være god mod andre samt at være et godt og moralsk menneske. La Cour argumenterer for, at danskerne ikke er kristne nok til religiøs coping, men fordi velfærdsstrukturen er stærk og danskeren har det *godt*, kan elementer fra religiøs coping alligevel bruges.

Litteraturliste

Furseth, Inger; Pål Repstad

2007   *Religionssociologi –en introduktion*, Hans Reitzels Forlag, København

Grosbøll, Thorkild

2003   ”En sten i skoen” Anis, København

Iversen, Hans Ravn

2005 "Gudstro i den danske religionspark" i *Gudstro i Danmark*, Anis, København

La Cour, Peter

2005 "Danskernes Gud i krise" i *Gudstro i Danmark*, Anis, København

Woodhead, Linda

2004 *An Introduction to Christianity*, Cambridge University Press

Zuckerman, Phil

2008 *Samfund uden Gud*, Forlaget Univers, Højbjerg